

РАДЯНСЬКОЇ АРМІЇ
В ЖОРСТОКИХ БОЯХ ЗВІЛЬНИЛИ
НАШУ РІДНУ ОДЕСУ.

СЛАВА МІСТУ-ГЕРОЮ,
МІСТУ-ТРУДІВНИКУ!

За наукові КАДРИ

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

№ 12 (784).

9 квітня 1964 р.

Ціна 2 коп.

У Великому актовому залі відбулась зустріч з колишнім командиром Одеської дивізії, генерал-майором Миколою Захаровичем Галаєм — почесним громадянином міста Одеси, який підняв прапор перемоги на балконі Театру опери та балету 10 квітня 1944 року.

Він розповів яскраві епізоди про безсмертні подвиги воїнів Радянської Армії, які відкрили себе немеркнучою бойовою славою біля стін міста-героя, про те, як була визволена Одеса.

ПРАПОР НАД МІСТОМ

РОЗПОВІДЬ ГЕНЕРАЛА М. З. ГАЛАЯ

НА підступах до Одеси фашисти задалегідь підготували оборонну полосу, використовуючи для цього вигідні природні рубежі — лимани, яри, балки.

Вузкий перешийок між Одеською затокою і Куяльницьким та Хаджибейським лиманами зони перетворили в добре укріплені рубежі оборони.

Але ми прорвали оборону перешийка, зайняли станцію Одеса-Сортирочна й розпочали форсувати Куяльницький лиман.

Гітлерівці, боячись бути приєднаними до моря, послабили опір на перешийку між Одеською затокою і Куяльницьким лиманом. Тоді наші війська розпочали фронтову атаку, зім'яли ворога й штурмом почали брати Пересип. Це було увечері 9 квітня.

Фашисти палили свої ешелони й склади. Під прикриттям артилерійського вогню і диму від пожерів підрозділи капітана Пархоменка, майора Саліхова й старшого лейтенанта Зубарева першими вірвались на околиці Пересипу.

Наступала ніч. Вуличні бої наростали, гітлерівці кидались в контратаку. Відбиваючи їх, підрозділи полковника Філатова невпинно просувались вперед.

Мінометна рота старшого лейтенанта Тарана своїм вогнем спустошувала ряди контратакуючого ворога. Герой-кулеметник Уваров знищив три вогневі точки й декілька десятків німців, чим дав змогу своїй роті просуватися вперед.

Автоматники старшого лейтенанта Зубарева знищили по-

над 200 гітлерівців і 96 взяли в полон.

Наші наступаючі частини зустріла велика кількість ворожих вогневих точок, які були розташовані в підвалах, вікнах і на дахах будинків, численні дзоти на площах і перехрестях вулиць.

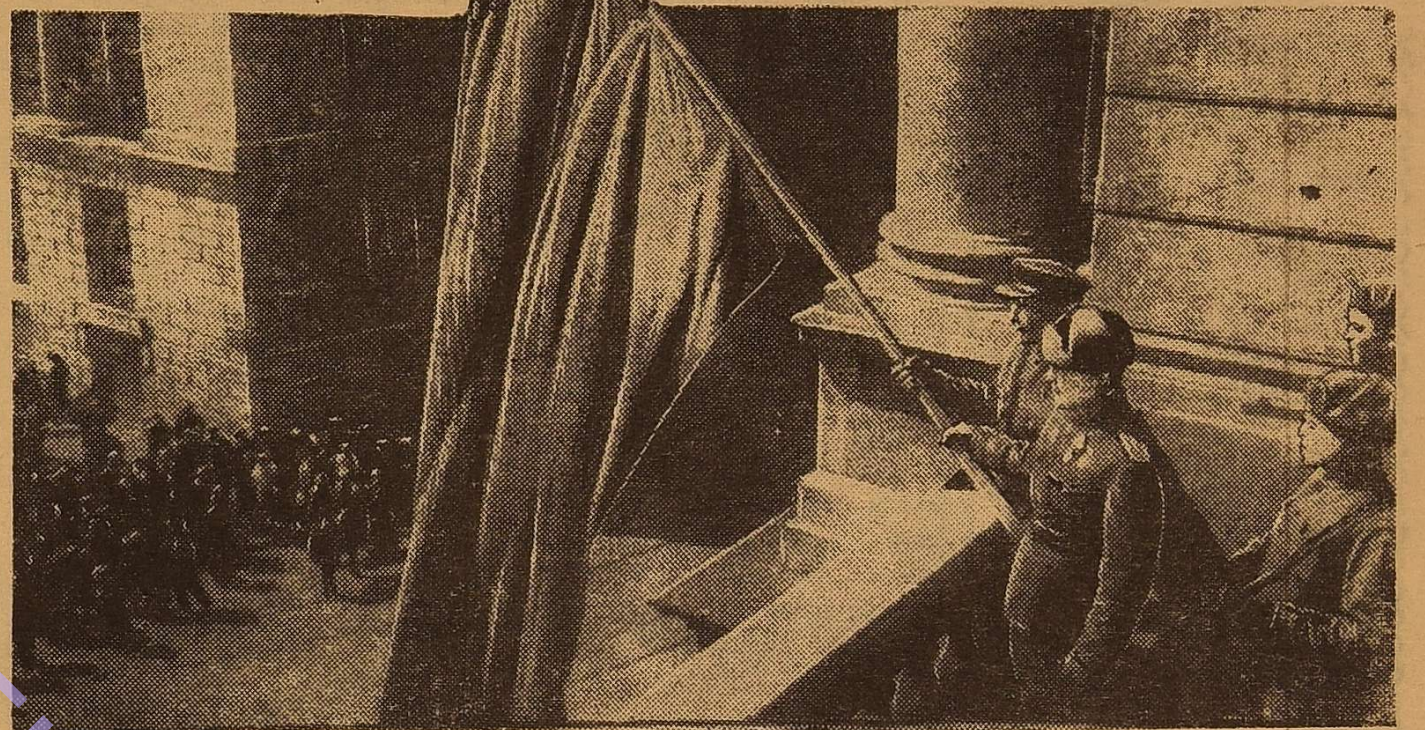
Мій командний пункт знаходився в одному з будинків по Московській вулиці. Пам'ятаю, начальник розвідки дивізії майор Самаров доклав: розвідники з міста повідомляють, що фашисти мінують вокзал, театри та інші будови.

А з центру міста бігли в порт все нові групи фашистських воїків. Наша авіація наносила штурмові й бомбові удари по колонах і скупченнях противника в порту й на дорогах. Вночі, ще до світанку, наші підрозділи при підтримці танків прорвалися в порт і атакували німецько-фашистські війська.

В перших рядах тих, хто звільнив Одесу, були комуністи

Бої за Одесу. Підрозділ полку морської піхоти йде в атаку.

10 КВІТНЯ 1944 РОКУ. Воїни Радянської Армії встановлюють червоний прапор на балконі Театру опери та балету.

й комсомольці. Вони були прикладом мужності й відваги, військового вміння й безстрашності. Вони вели за собою всіх бійців.

Всю ніч кипів бій. За цей час мені довелося 6 разів змінювати свій командний пункт.

Велику допомогу нашим військам подали партизани Одеси. Вони провели ряд диверсій на залізниці Одеса—Тирасполь, дезорганізувавши цим рух противника. Партизани зі зброєю в руках вступили у вуличні бої, розбили ворога в районі станції Одеса-Товарна й закрили фашистам шлях відступу на Овідіополь.

Особливо жорстокими були бої на початку Московської вулиці, біля залізничного насипу, де в німців були підготовлені дзоти та інші оборонні спорудження. Але до ранку 10 квітня опір німців було зломлено й частини дивізії вийшли в центр міста й захопили район Оперного театру. Театр німцями було замінено мінами сповільненої дії, але швидкими й рішучими діями наших саперів Театр опери та балету і підприємства м. Одеси були врятовані від зруйнування.

ДЕНЬ був ясным, привітним. Тисячі щасливих жителів міста вийшли на вулиці й площі. Люди, визволені з фашистської неволі, плакали з радощів, обіймали й цілували бійців.

В цей ранок я разом з офіцерами своєї дивізії, встановив на балконі Театру опери та балету червоний прапор нашої дивізії.

Мені випало щастя звернутись з вітанням до жителів Одеси, які зібрались біля приміщення театру, проголосити промову в честь нашої великої Комуністичної партії, яка надихала радянський народ на вели-

кий ратний подвиг, що увінчався історичною перемогою.

Нашій дивізії було присвоєно звання «Одеська дивізія». Понад 600 бійців дивізії було нагороджено орденами й медалями.

Звільнення Одеси й Криму мало велике військово-політичне значення. В результаті цього була повністю знищена 17-а німецька армія в Криму й завершено знищення залишків 6-ї німецької армії під Одесою.

Радянські війська вийшли на Дністер й відкрили дорогу для наступу на Балкани.

Ми, солдати старшого покоління, нічого не пошкодували для врятування Батьківщини від загрози фашистського уярмлення. В ім'я честі, свободи й незалежності нашої Вітчизни віддали своє життя кращі сини й дочки країни соціалізму.

Кров, пролита на полях битв Великої Вітчизняної війни, кличе нас на нові трудові подвиги в будівництві комунізму, кличе до великої діяльності й готовності дати відсіч, якщо ворог подумає напасти на нашу Батьківщину.

З і словом-відповіддю виступила студентка IV курсу філологічного факультету В. Алексеева. Вона піднесла квітку герою і запевнила його, що молодь піде славною дорогою своїх батьків і буде свято берегти їх бойові традиції.

Про бойові й трудові традиції міста-героя розповів також член парткому університету доцент М. Раковський.

годин відбивався біля Лілієнталя під Одесою... Прямою наводкою на 300 метрів били вони по ворогу».

23 червня 1941 року студентка II курсу філологічного факультету Маша Канцур пішла у військомат і заявила: «Закінчу університет, коли розіб'ємо ворога, а тепер треба захищати Батьківщину».

В той же день Канцур вийшла військовим ешеленом на кордон, де точилися бої. Там під кулями ворога вона рятувала життя пораненим. 4 роки вона була на фронті, воювала в Донбасі, захи-

щала Кавказ пройшла з боями Румунію, Болгарію, Угорщину, Югославію, Австрію. Радянський уряд відзначив її бойові заслуги, нагородивши її орденами й медалями. Канцур повернулася після війни до університету і закінчила його з відзнакою.

Неможливо розповісти про всіх вихованців університету, учасників Великої Вітчизняної війни.

Подвиг наших товаришів — це гордість університету.

Доцент С. СИЗОНЕНКО.

Гордість університету

Серед тих, хто пішов на фронт добровольцями, першими були комуністи й комсомольці. 23 червня 1941 року після партійних зборів, на які прийшли всі для того, щоб висловити свій гнівний протест проти віроломного нападу фашистської Німеччини на нашу країну, комуністи пішли у військомати. Багато вийшло в той же день на румунський кордон, де вже точилися бої.

Одним з перших пішов на фронт секретар партійної організації університету доцент О. І. Колесников, завідувач кафедрою історії України. Радянський вчений правильно вважав, що найважливішим за все для комуніста — обов'язок перед Батьківщиною, перед партією. В 1942 році обірвалось життя О. І. Колесникова.

Пішли на фронт і віддали своє життя члени кафедри історії Ук-

раїни комуністи доцент П. Лісничий, кандидат історичних наук І. Адамов. Під час оборони Севастополя загинули молоді вчені — декан біологічного факультету доцент Г. Коноплев, завідувач кафедрою політекономії доцент М. Адлер та багато інших.

Вихованець університету Д. Бойко з перших днів війни пішов на фронт. Він був командиром батареї в дивізії Одеської військово-морської бази. Про цей дивізіон Л. Соболев писав: «Юнаки взяли за гвинтівки, наукові працівники стріляли з гармат. Лейтенант Діонісій Бойко, командир батареї ...17 вересня протягом 19

ГЛАВА ТОВАТІ,

Вогненні роки

С автоматом своїм
не раскаленим
не расстался моряк
до кона.
Он упал под раскидистым
кленом,
изрешеченный градом
свинца.
Клятва мести рвалась
в поднебесье,
и фашистов стреляли
в упор...
Это было весной
в Одессе,
двадцать лет миновало
с тех пор.
Много шквалов разбилось
у взгорий,
много штормов извещал
и гроз
этот берег родной,
за который
отдал жизнь
черноморский матрос.
Затянуло корою осколки,
плещут ветви листвою
резной,
и на памятник тут
комсомолки
ложат алые розы весной.
И журчит юный смех
возле клена
и отсюда, как-будто,
слышней
всем, в грядущее наше
влюбленным,
рокот новых, сиящих
дней.
Павло ОПАНАСЕНКО.

БИТВА за Одесу розгорнулася у важний період Великої Вітчизняної війни — влітку і восени 1941 року, коли наша армія відступала, переживаючи гіркоту поразок і важких втрат. На Одеському напрямку ворог мав перевагу в живій силі в 6,5 раз, в артилерії — більш ніж в 5 раз і в танках. Над полем битви панувала ворожа авіація.

«Один моряк — моряк, два моряки — взвод, три моряки — рота... Скільки нас? Четверо... — Батальйон, слухай мою команду: Кроком руш!» — Цей епізод з оповідання Леоніда Соболева «Батальйон чотирьох» не був поодиноким. Подвиги стали нормою поведінки. На найнебезпечніших ділянках завжди попереду були комуністи й комсомольці.

Погляди всього людства були прикуті до радянського міста на Чорному морі. Захисників Одеси вітали з найвіддаленіших куточків світу. Поздоровлення громадян Бристоля і командуючого гарнізоном облогового Тобрука зачитувалися на підприємствах міста, в установах і військових частинах.

Бойова обстановка виховувала людей, розвивала їх кращі якості — сміливість і мужність, величезні патріотичні поривання і безмежну відданість великій партії комуністів.

Прикриваючи порт, як і інші об'єкти, від фашистських загарбників, буваючи часто на причалах, ми — зенітники, захоплювалися безстрашністю портових робітни-

ків і моряків, набирались у них бадьорості.

Користуючись нагодою, хоч у нагадати нашим університетським історикам, що оборона Одеси — це дуже велика тема, яку ще не скоро вдасться вичерпати. І ця тема, як і вся історія нашого міста-героя, чекає на своїх дослідників.

СУВОРИЙ університет наче уособлював в собі бідуння всього міста. Стоячи біля барикад, споруджених біля університету, Гаврило Осенко з гіркотою переразував тоді слова знаменитого Дантона: «Хіба можна забрати з собою рідне місто на підшвах чобіт...». До останнього дня обо-

Гаврило ОСЕНКО.
(Знімок 1941 р.)

рони хіміки-патріоти Семен Кубладовський та Іларіон Мазур готували вибухівку для підрозділів, які боролися.

Біль стискав серце. Важко було покидати Одесу. І в загартованих воїнів наворачивалися на очі сльози. Міцно стискаючи зуби, ди-

вились на зникаючу Одесу і повторювали як клятву: «Ми повернемось, Одесо! Ми повернемось...». Будучи окривавленою, вона так само сіяла своєю красою і ми прощались з нею як з важко пораненим другом. По замінованих водах, переслідувані зграєю чорних коршунів, йшли ми на канонерському човні на допомогу севастопольцям.

Під стінами Одеси ворог пізнав не тільки силу нашого опору, але й міць наступу Радянської Армії. Ніщо не могло врятувати фашистських загарбників: ні дротяні укріплення, ні снігові завірюхи, ні ланцюги дротів.

ЦЕ було 10 квітня. Юрій Левітан повідомив про те, що Москва від імені Батьківщини салютує військам 3-го Українського фронту, які звільнили Одесу. А через 13 днів на мітингу жителів Одеси виступив М. С. Хрущов.

Розпочалась епопея відбудови міста. Думи й прагнення тих, хто піднімав місто з руїн, виражені у віршах фронтовика-одесита:

Я все готов творить своєю рукою:
Давай мне улицу, пошли в любой квартал,
Я каждый камень сдвинутый войною,
Поставлю там, где он стоял...

Хочеться розповісти про один випадок. Приймаю іспит у студентів III курсу історичного факультету і раптом бачу в списку: Кошман Світлана Іванівна. Швидко пронеслось в пам'яті: чи не з її батьком брали участь в обороні Одеси, а потім пройшли з боями Крим, визволяли Керч під Новий 1942 рік. Обережне питання: де ваш батько працює? І раптом відповідь: воював в Керчі, останній лист датовано 5 травнем 1942 роком, більше нічого про нього не знаємо...

Тепер сумнівів не було. Це був він, наш чудовий товариш, старший політичний керівник Іван Спирidonович Кошман.

Я. М. ШТЕРНШТЕЙН (зліва).
(Знімок 1941 р.)

На якусь долю секунди я уявив собі останній нерівний бій за Керч. В бою біля Царського кургану ми були поруч, 14 травня о 2 годині дня нас було поранено осколком однієї фашистської бомби. Його поранення було смертельним. Важким горем була втрата бойових друзів...

«В ряду славних міст-героїв нашої Батьківщини Севастополя, Волгограда і Ленінграда, — сказав М. С. Хрущов на XVI з'їзді КП(б) України, — буде також жити у віках слава про героїзм захисників Одеси. І в цьому чимала заслуга Одеської партійної організації». Одеська партійна організація — бойовий загін Комуністичної партії — була душею оборони міста, її натхненником і організатором.

Буде жити у віках слава радянського міста-героя. Загартована в боях іде Одеса до нового розквіту. З кожним днем зростає трудовий героїзм в боротьбі за здійснення історичних планів рідної партії.

Доцент Я. ШТЕРНШТЕЙН,
учасник оборони Одеси.

КОЛИ КЛИЧЕ БАТЬКІВЩИНА

В перший день війни, 22 червня 1941 р., о 10 годині ранку Одеса була піддана бомбардуванню ворожою авіацією. З цього часу безперервно і вдень, і вночі фашисти скидали на місто величезну кількість фугасних і запально-взрывних бомб.

Трудаці міста глибоко усвідомили важливість моменту, який переживає наша країна. Не шкодуючи себе, все населення міста намагалося внести свою частку в зміцнення могутності наших сил, які стали на смертельний бій з озвірилим ворогом. В місті було збудовано 243 барикади. Населення підготувало 10000 бійців барикадних загонів, 7500 чоловік вступили в оборонні загони. Комсомолки міста організували жіночий оборонний батальйон з 900 чоловік. У винищувальних батальйонах міста було 3233 бійця, в тому числі 900 комуністів. З 21692 комуністів Одеси 13549 боролися на передо-

вих позиціях. Комсомольська організація міста дала фронту 73200 чоловік.

З перших днів війни багато викладачів і студентів університету влилося в ряди діючої армії і, як гідні сини своєї Батьківщини, билися з ворогом. Навіть невійськовозобов'язані викладачі й студенти добровільно вступали в ряди Радянської Армії для захисту Одеси. В числі таких викладачів фізико-математичного факультету, які віддали своє життя за Батьківщину, були комуністи — асистенти О. Молчанов, Г. Шпаковський, П. Капустянський, доцент О. Окунь, комсомольці доцент В. Шмольян, асистент М. Махоткін та багато інших.

Війська Одеського оборонного району з честю виконали бойове завдання Ставки Верховного Головнокомандування.

Доцент Т. СБОРА,
учасник оборони Одеси.

1942 рік. В далекому Ашхабаді учні IX класу школи № 7, які всі радянські люди, жадібно ловили висті з фронтів. Газети читались від першого до останнього рядка. І ось в одному з грудневих номерів «Комсомольської правди» ми прочитали статтю: «Дружина воїна». В ній розповідалось про те, як на березі далекого від нас Чорного моря в одному з запеклих серпневих боїв, що вирішував долю міста Одеси, яке героїчно боролось, було важко поранено одного з багатьох бійців. Втрачено зір, людина не може більше бути в строю. Але в нього був хороший і вірний друг — дружина. Вона допомогла йому перебороти гіркоту втрати зору, вселила в нього віру в те, що він знайде достойне місце в житті.

В 1945 році я стала студенткою філологічного факультету Одеського університету. Це був перший післявоєнний набір. І ось на семінарських заняттях з історії КПРС до нас прийшов викладач-фронтвик, який втратив в боях зір. Це був З. Я. Березняк.

Нас дуже цікавила його доля. Ми довідалися, що він втратив зір у боях за Одесу. І ось тоді в мене промайнула думка — напевно це про нього писала «Комсомольская правда». Догадка під-

ТРИ ЗУСТРІЧІ

твердилася, але було незручно розпитувати про подробиці.

І, нарешті, третя зустріч з З. Я. Березняком відбулась тоді, коли я стала викладачем університету. Напередодні святкування звільнення нашого славного міста-героя мені захотілось написати про людину, про яку я довідалась, ще коли була ученицею.

Ми зустрілись з ним і довго розмовляли, згадували роки війни, навчання...

Зіновій Якович на початку війни був кореспондентом газети «За Родину» Окремої Приморської ар-

мії. Коли розгорілись бої за Одесу, він був направлений на передову політкерівником кавескадрону. В одному з серпневих боїв був поранений. Вчився потім два роки в аспірантурі Середньоазійського університету в місті Ташкенті. Після звільнення Одеси повернувся до рідного університету, в якому вивчив і з якого пішов на фронт, пропрацювавши один рік викладачем історії КПРС.

Тепер З. Я. Березняк — доцент, він читає важливий курс — Основи наукового комунізму.

Доцент Т. ФЕДОТОВА.

Доцент З. Я. Березняк проводить заняття

Велика шкода

ФАШИСТСЬКІ загарбники завдали університету великої шкоди. Вони зруйнували адміністративний, хімічний та фізичний корпуси, учбовий корпус географічного факультету, два нових гуртожитки на 1200 місць. Були частково зруйновані приміщення № 1, № 2, вивезені з університету понад 100000 цінних книг, перетворені в уламки всі гуманітарні кабінети, хімічні й фізичні лабораторії. Всього окупанти завдали університету збитків на суму 21140077 карбованців (в старому масштабі цін).

РІДНА ОДЕСА!

ПО ВУЛИЦІ ПАСТЕРА

КРОМНА меморіальна дошка біля входу в наш університетський гуртожиток № 1 по вулиці Пастера може розповісти багато. Це своєрідна сторінка історії оборони Одеси. Почуття гордості охоплює тих, хто живе в цьому приміщенні.

На мармурі викарбовані слова:

«В цьому будинку під час оборони Одеси в 1941 році знаходився загін моряків-розвідників Одеського оборонного району».

Далі йдуть прізвища моряків, які особливо відзначилися. Тут імена людей, які не шкодували ні сил, ні життя в ім'я свободи й незалежності Радянської Батьківщини.

...Палючі дні пізнього південного літа 1941 року. На вулицях міста,

перегороджених барикадами, біля водопровідних кранів черги людей з відрами й бідонами. Вони по краплях збирають воду для життя і з надією в очах дивляться на потемнілий горизонт.

Але не дощові хмари, які змогли б освіжити потріскані від спраги губи людини, затягують небосхил. Це — дим пожегів навколишніх сіл.

Ворог мав тонкий розрахунок. Він захопив Біляєвку, наосна станція якої по-

стачала водою Одесу. Спустила ще одна життєва артерія міста. Спрага.

Думки людей, що стоять в черзі, перериває дзвінкий удар сильного струменя. Обличчя світяться радістю. Вода!!!

А в Біляєвці, у водонапірній башті, йде жорстокий бій за кож-

ний оберт мотора, що качає воду. Бій з гітлерівцями ведуть наші розвідники-моряки, які виконують на окупованій території завдання великої ваги і незвичайної трудності. Звідси, з нашого гуртожитку, вони йшли на бій, йшли можливо, щоб не повернутися...

На меморіальній дошці є й прізвище жінки. Навіть серед бувалих моряків-розвідників славилась сміливістю дівчина Ганна Макушева. Смілива, витривала, обережна й хитра, вона вела моряків селами й хуторами Біляєвки, де вона знала кожний тин, кожний кущик.

Закінчилась війна. Променем заслуженої бойової слави сяє орден Леніна на грудях однієї з доблесних дочок героїчної Одеси.

Завдяки мужності й героїзму таких людей, ми зараз можемо спокійно жити й учитись в нашому улюбленому місті-герої.

Студкор Ю. ЖАДАН.

Біля меморіальної дошки.

За 10 днів до звільнення

НЕ 69, А 73

БАГАТО років вважалося, що оборона Одеси тривала 69 днів. В останній час в пресі з'явилися матеріали, з яких видно, що героїчна Одеса відбивала атаки ворогів не 69, а 73 дні.

Наш кореспондент звернувся до директора Одеського історико-краєзнавчого музею Н. Н. Пустовойтенка з проханням уточнити час оборони Одеси. Ось що сказав Н. Н. Пустовойтенко:

Початком оборони Одеси вважалося раніше 8 серпня 1941 року — день виходу наказу начальника гарнізону, який оголосив місто на осадному становищі. Але насправді оборона міста розпочалась 4 серпня 1941 р., коли головнокомандуючий Військово-Морським Флотом адмірал М. Г. Кузнецов віддав наказ Військовій Раді Чорноморського Флоту в будь-яких умовах обороняти Одесу.

ПОЧЕКАЙ, товаришу, зупинись на хвилинку біля цього стенда, вдивись у нього уважно. На стенді фотографії людей з твого університету, які віддали життя

О. К. ЧЕРНЮК

за тебе, за мене, за всіх нас.

Іх багато — сміливих і хоробрих, мужніх і стійких. Серед них знайдеш імена О. Чернюка та

В. Кандагурі — доцентів фізичного факультету.

Скупий підпис на стенді мало тобі скаже. Послухай, я розповім тобі те, що прочитала про них.

Війна. Вона вже дійшла й до Одеси. Ідуть жорстокі бої за місто. Чернюк був важко хворим. Він не міг евакуюватися. Залишилися на окупованій території і ще деякі вчені, серед яких був і Кандагурі.

Кандагурі й Чернюк об'єднали навколо себе тих вчених, які залишилися в місті. Було створено групу опору з 14 чоловік.

Осіння ніч. Ні вогника не видно. Але ця тиша зловісна. Чути кроки вартових. Якби хтось спостерігав у цей час за фізичним інститутом університету, він побачив би багато дечого. Побачив би, як учасники групи опору під носом у ворога розпакували ящики з обладнанням інституту, що було приготовлене для відправки, і замінили учбовим. Німці вивезли це обладнання, а цінне відважні патріоти сховали в надійному місці.

Своєю діяльністю підпільна група університету допомагала нашій армії громити ворога.

Але хтось доніс. Кандагурі й Чернюк були заарештовані. Після

В. В. КАНДАГУРІ

звірячих знущань — їх розстріляли. Це сталося 30 березня, за 10 днів до звільнення міста.

Народ не забуде їх.

Студкор Л. ВАРИЧ

ПРО МІСТО-ГЕРОЙ

ВИСТАВКА В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ОДУ

В Науковій бібліотеці університету експонується виставка «Одеса — місто-герой». Вона має такі розділи: Оборона Одеси, Евакуація міста, Нескорене місто, Одеса сьогодні, Одеса в художній літературі.

При ознайомленні з експонатами перед глядачем проходять картини боротьби з ворогом у роки Великої Вітчизняної війни. Він довідується про імена багатьох героїв-бійців та командирів Радянської Армії, моряків Чорноморського флоту, партизан і підпільників Одещини, жителів міста — імена тих, хто не шкодував ні сил, ні самого життя в ім'я свободи й незалежності Радянської Батьківщини, чий безсмертний подвиг приніс Одесі вічну славу міста-героя.

На виставці експонується література про самовіддану працю трудящих Одеси по відбудові й будівництву сонячної перлини Півдня, крупного індустріального й культурного центру країни, південних морських воріт СРСР.

ЩАСТЯ ПОВЕРНЕННЯ

Колектив нашого університету з честю пройшов всі випробування.

10 квітня радянські війська звільнили Одесу, а 15 — вже почалися заняття в нашому університеті. Таким чином, університет в цей час працював в 2-х точках — в Байрам-Алі і Одесі.

Попереду чекало нас щастя творчої праці.

Спогади М. П. Савчука, записав А. МИКИТЕНКО.

У ДНІ ВІЙНИ

ПРОФЕСОР Микола Панасович Савчук працює над проблемами крайової паразитології та імунології рака. Я увійшов в його лабораторію і опинився у світі колб, пробірок, банок, циліндрів з розчинами, рідинами, настоями. Тут в творчих пошуках народжуються ефективні препарати для боротьби з захворюваннями.

Але мене зараз цікавить інше. Як працював наш університет в роки війни? Адже Одеський університет був одним з вузів Радянського Союзу, який і в евакуації не припиняв своєї роботи. Ректором тоді був М. П. Савчук.

— Добре, — охоче погодився Микола Панасович, — розповім.

ОДЕСА—БЕРДЯНСЬК—МАЙКОП

24 липня 1941 року почалася евакуація університету. Всього учбового майна не можна було вивезти і тому пакували лише необхідну для учбового процесу літературу й портативне обладнання. Збірним пунктом обрали Бердянськ на Азовському морі. Ми були впевнені, що ворог не перелезє Дніпро.

На початку серпня фашисти прорвались до Дніпра, і Бердянськ став прифронтовим містом. Університет поїхав далі.

Уже в Майкопі пройшов набір за всіма правилами і 15 вересня почалися заняття.

ЗА 20 ХВИЛИН ДО БОМБАРДУВАННЯ

Війна прийшла й на Кубань. В серпні ворог рвався до Баку.

Залишатися в Майкопі було ризиковано. 7 серпня 1942 року ми їхали в напрямку Туапсе. Все майно забрали, а вивіску забули. Коли німці ввірвалися в Майкоп, роздзвонили по радіо, що захопили Одеський університет.

8 серпня опівдні ми залишали Туапсе. Тоді нам поталанило: ми виїхали за 20 хвилин до бомбардування. Смертоносні бомби зрівняли з землею вокзал і порт.

ЗА ТРЬОМА МОРЯМИ

Кавказьким узбережжям Чорного моря університет просувався на південь. З Гагр до Сухумі добирались на колісному пароплаві «Дніпро».

В Сухумі ми зазнали чи не найбільшого горя. 16 серпня вранці «Дніпро» причалив, почалося розвантаження. Дехто з студентів пішов у місто, інші тут же купались в морі.

Раптом — повітряна тривога. Юнкери бомбардували порт. Одна бомба влучила прямо в пароплав і потопила його, друга — в

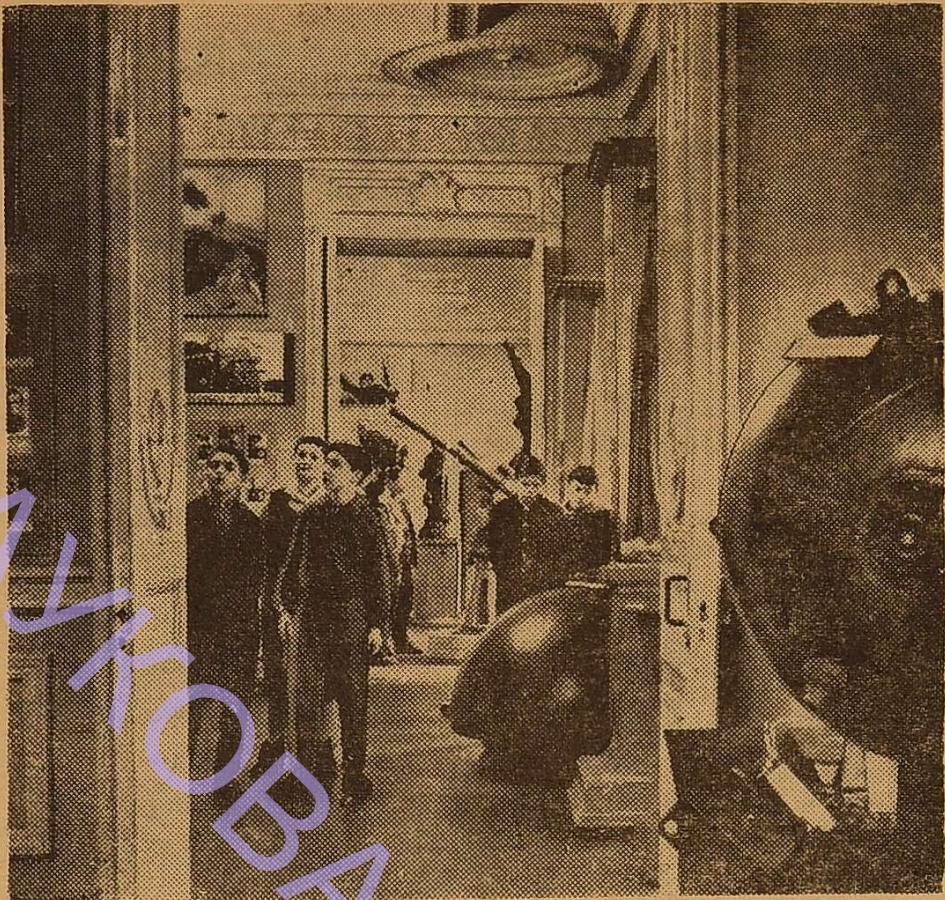
розвантажені ящики. Так загинула частина університетського майна.

Другого дня ми вирушили в дорогу. Проїхали Кавказ з заходу на схід і зупинились в Баку. Наприкінці вересня приїхали в Байрам-Алі. Мандри закінчились. Студенти вчилися і працювали. Щоденно виходили на поля, допомагали збирати врожай. Проводили агітаційну роботу серед населення, провадили науково-дослідну роботу, що була пов'язана з завданням оборони.

З руїн і попелу

З руїн і попелу піднявся університет. У післявоєнні роки були відбудовані всі зруйновані будови. Виріс новий корпус біологічного факультету корисною площею в 6600 квадратних метрів. Створено декілька проблемних лабораторій, нова обсерваторія в селі Маяки. 632 студенти-новосели заповнили новий чудовий гуртожиток.

Вдвічі розширилась площа університетського Ботанічного саду. Створено стадіон, оздоровчий табір, водну станцію. А літом цього року закінчиться будівництво сорокаквартирного житлового будинку для професорсько-викладацького складу.

Великою популярністю користуються в Одеському історико-краєзнавчому музеї експозиції, присвячені боям за місто-герой. Знімок зроблено в одному з залів музею.

Фото А. Фатеева.

КОРОТКО

Нещодавно перед студентами університету виступив член Української делегації на XVIII сесії генеральної асамблеї ООН заступник завідувача ідеологічним відділом ЦК КПУ т. Алексєєв.

Його розповідь про перебування в Америці було прослухано з великою увагою.

По всіх академгрупах факультетів пройшли політзаняття, присвячені 20-м роковинам звільнення Одеси від німецько-фашистських окупантів.

Цими днями перед робітниками електростанції виступив студент другого курсу В. Стомін. Його лекцію «20 років звільнення Одеси» робітники слухали з великим інтересом.

XX НАУКОВА СТУДЕНТСЬКА...

XX наукова студентська конференція, яка проходила з 1 по 3 квітня, закінчила свою роботу. Після пленарного засідання почали працювати численні секції.

На конференцію приїхали студенти з різних університетів та інститутів Радянського Союзу. Тут — представники Києва, Уфи, Вільнюса, Львова, Тбілісі, Тирасполя тощо. Гості й господарі виступили з цікавими доповідями, які потім обговорювалися.

У вільний час гості знайомились з славною Одесою, яка відзначає 20-річчя визволення від фашистських загарбників.

На заключному засіданні були підведені підсумки роботи конференції. Найкращі доповіді відзначені пам'ятними подарунками та грамотами.

— Нехай міцніють і розвиваються творчі зв'язки між нашими вузами! — одностайно проголосили присутні.

ПОДИХ МИНУЛОГО

ГЕРОЇЧНА ОДЕСА В РАДЯНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

ОДЕСА вписала в історію Великої Вітчизняної війни одну з блискучих і мужніх сторінок. Не випадково багато радянських письменників звертались до теми героїчного міста. Про Одесу періоду війни написано роман В. Катаєва «За владу Рад», Г. Плоткіна «Одеса», повість Ів. Кучера «Чорноморці», оповідання Соболева, Северова, поеми Г. Поженяна, В. Бершадського, вірші Симонова, Д. Бедного, М. Жарова, С. Кирсанова, І. Рядченка, Є. Бандуренка та інших. Письменникам, які звернулися до теми міста-героя, вдалося до наших днів донести подих тих незабутніх років.

Майже всі, хто писав про легендарну оборону Одеси, були її безпосередніми учасниками. Їх нариси, вірші, оповідання народжувались під вогнем ворога і, в свою чергу, ставали відповідним вогнем. Тут, під Одесою, народились чудові вірші К. Симонова: «Я не

пам'ятаю доба чи десять», «Захисник Одеси», «Я пив за тебе під Одесою в землянці». Згадаємо натхненні рядки поета, присвячені захисникам Одеси — героїчним радянським морякам:

Как рванешь в атаке ворот,
свет в глаза,
Словно защищает город
Моря полоса.

Про героїчну боротьбу під Одесою бійців морських полків, про те, як вони кидались з баркасів в холодну воду, як падали під ворожим вогнем, знову піднімалися в атаку, розповів активний учасник оборони письменник Л. Соболев. В дні осади міста він написав оповідання «Чорна хмара», «Соловей», «Перукар Леонард», які увійшли потім у збірник «Морська душа».

Про моряків-розвідників написана поема Г. Поженяна «Той, що дивиться вперед». В основу цієї поеми покладено фактичний матеріал.

В дні оборони міста по вулиці Пастера жили розвідники. Звідси йшли вони на сміливі діла, ризиковані операції. Скромна меморіальна дошка зберегла для нас імена героїв. Серед них ім'я автора поеми, командира загону розвідників.

Нас в разведке 13 было.

Нас в Одессе война крестила — так розпочинається поема Поженяна.

Друга основна тема — боротьба радянського народу з фашистськими загарбниками на тимчасово окупованій території — знайшла чайшовніше відображення в романі В. Катаєва «За владу Рад».

Роман В. Катаєва написаний на основі подій, які мали місце, які відбувалися в Одесі в період окупації. Прототипами багатьох героїв (Черноіваненка, Дружиніна) були справжні учасники більшовицького підпілля.

Звістка про звільнення Одеси з великою радістю була сприйнята всім радянським народом і знайшла широкий відгук в поезії. Вітання звільненому народу надіслали Д. Бедний, А. Жаров, С. Вадильєв, С. Кирсанов, В. Бершадський, Ю. Трусов, Г. Плоткін, Є. Бандуренко та інші.

Не згасне слава днів суворих,
Здобута нами у бою.
Одесу згадуючи, ворог
Загибель згадує свою.

(Г. Плоткін).

З рук своїх батьків і старших братів прийняла молодь 60-х років славі бойові традиції. І в дні трудових буднів вони своєю самовідданою працею «нашого міста славу примножують з року в рік, щоб зватися величаво героєм йому навек».

Доцент Д. КОНДРАТЬЄВА

ТЕОРЕТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

БІОЛОГІВ

Доцент Л. Семенюк підкреслила, що завданням фізіологів є не

РІШЕННЯ ПЛЕНУМУ ЦК КПРС В ЖИТТЯ!

тільки застосування нових речовин, але й розробка дозировки й нормативів для правильного використання цих речовин в сільському господарстві.

Велику допомогу сільському господарству, яку надали мікробіологи, відзначив доцент О. Савчук, а доцент В. Севастьянов висвітлив питання захисту рослин і боротьби з комахами — шкідниками сільського господарства.

За повідомленнями доцента Л. Назаренко в цьому році загрозою тваринництву Одеської області є вовки, які перекочували сюди з Румунії. Співробітники музею зайнялися вивченням звичок цих тварин і взяли участь в обстрілі хижаків.

Теоретична конференція показала, що кафедри біологічного факультету свою наукову тематику зв'язують із запитами народного господарства, керуючись рішеннями грудневого й лютого Пленумів ЦК КПРС.

Доцент Т. БАГАЧИК.

УЧЕНІ НА ЗАВОДІ

В кінці березня кафедра політичної економії нашого університету разом з партійним комітетом Одеського заводу імені Жовтневої революції провела заводську теоретичну конференцію по матеріалах грудневого (1963 р.) і лютого (1964 р.) Пленумів ЦК КПРС.

Великий заводський зал заповнили робітники, службовці, інженерно-технічні працівники. Доцент Дмитрієвський виступив з доповіддю: «Хімія — могутній засіб у розвитку важкої індустрії, в розширенні виробництва товарів народного споживання».

Про інтенсифікацію як генеральну лінію в піднесенні сільського господарства говорив Т. Пасічник (сільськогосподарський інститут).

МОЛОДІ ДОСЛІДНИКИ

Велику дослідницьку роботу по вивченню історії героїчної оборони й звільнення Одеси ведуть молоді історики. Випускники історичного факультету останніх років т. т. Сироватка, Шелест, Бондар, Бойко, Гольштейн, Чумаченко та інші присвятили свої дипломні роботи місту-герою.

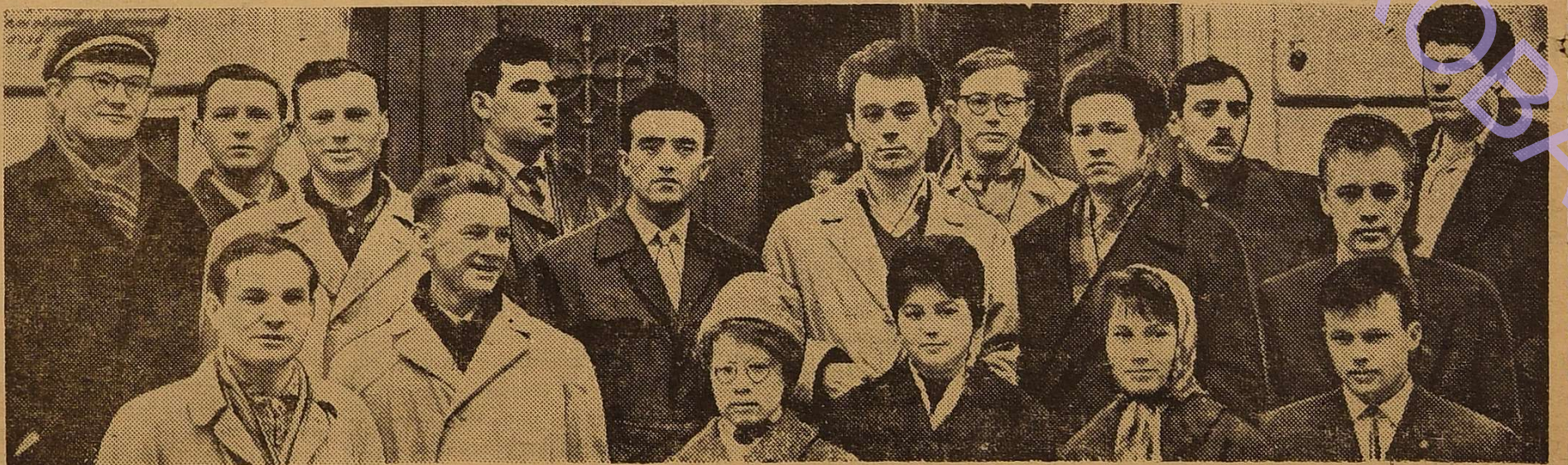
Нині над курсовими роботами, присвяченими місту-герою, працюють студенти III курсу Антонов, Гончаренко.

Начальник спеціального конструкторського бюро заводу тов. Гогунський розповів про комплексну механізацію як важливий спосіб інтенсифікації сільського виробництва, а інженер заводу тов. Праздничних — про широке застосування досягнень науки й передового досвіду в розвитку промислового й сільськогосподарського виробництва.

Конференція прийняла розгорнуті рекомендації.

На заключення було продемонстровано документальний кінофільм «Чудо-матеріали».

О. БІЛЯЄВ,
асистент кафедри політекономії.

НА ФОТО: студенти різних вузів — гості XX наукової студентської конференції.

Редактор Є. ГОГУНСЬКИЙ.